

6570 2.50.40

GOVERNEMENT VAN NEDERLANDS-NIEUW-GUINEA
AFDELING GEELVINKBAAI

AAN: Zijne Excellentie de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea,
t.a.v. Kabinet,
te
H o l l a n d i a

Informatie

Verkenning

*Moge Uw aan de hand
verwijzen op een uitgebreide
passage van*

Rapport - Stroband

Uw kenmerk

Uw brief

Ons Kenmerk

48/ Geheim

Datum 6 april 1962

Onderwerp: Vertrek Seroeiers ex Biak.-
=====

Bijl.: Rapport

W. K. P. J.
Heren Veldkamp en Halburgen
bezoeken e.d. met Costant
te zullen bezichtigen 4 B-4

houwen
+ k - H.V.D.

Hierbij heb ik de eer Uwer Excellentie aan te bieden een rapport van de Afdelingscommandant Algemene Politie te Biak, naar aanleiding van de jongste ontwikkelingen in de afdeling Geelvinkbaai op subversief gebied. Het zij mij vergund hierbij het volgende aan te tekenen:

De controverse tussen de Seroeise en de Biakse bevolkingsgroep is - zoals U bekend - reeds een heel oud zeer. Veelal blijft deze controverse onder de oppervlakte sluimeren, doch bij tijd en wijle treedt zij naar buiten, wanneer omstandigheden daar aanleiding toe geven. De ontwikkelingen rondom Nieuw-Guinea gedurende de laatste maanden, hebben onder de inheemse bevolkingsgroep grote beroering gewekt. Ook dit is U uit voorgaande rapporten bekend. In de 2e helft van de maand maart heeft de situatie zich toegespitst en tenslotte geleid tot een grootscheeps vertrek van een groot aantal Seroeiers en ook Indonesiërs naar Japan.

Over de directe aanleiding tot deze uittocht tasten wij nog gedeeltelijk in het duister. Het feit, dat de grootste beroering omstreeks 25 maart begonnen is, kan als een aanwijzing gezien worden, dat de jongste Indonesische acties tegenover Nieuw-Guinea de uiteindelijke stoot hebben gegeven tot het vertrek van een groot aantal mensen. Opvallend is evenwel dat het hier voornamelijk reeds eerder gesignaleerde figuren betreft.

Het in het rapport gestelde tegen de achtergrond van andere berichten beschouwende, wordt dzz. tot de volgende conclusie gekomen:

In de hoek van de pro-Indonesisch geöriënteerde papoea's, een groep, weliswaar niet groot, doch daarentegen wel zeer hardnekkig, bestaat sedert december een groeiende overtuiging dat Indonesië door middel van geweld zal trachten Nieuw-Guinea tot zich te nemen. Men voelt zich hierdoor sterk en put zich uit in het beramen van de zo bekende plannen om ingeval van uitbreken van vijandelijkheden tussen Nederland en Indonesië, de Indonesiërs terzijde te staan. Van een wezenlijke organisatie is daarbij evenwel nog geen spoor te bekennen, weshalve dzz. dan ook de overtuiging bestaat dat er, wat dat betreft, dan ook alleen nog sprake is van grootspraak. De jongste infiltraties en het zenden van troepenversterkingen vanuit Nederland hebben betrokkenen ervan overtuigd, dat de verwachte strijd op grotere schaal imminent is. Men wordt hierbij gesteund door de uitzendingen van de zender "Voice of Free West Irian", die door het gebruiken van de taal van Ambai, zeer veel invloed heeft bij de bevolking van Japen.

Naar de redenen van het gaan naar Seroei zelf kan men slechts gissen. Persoonlijk geloof ik dat hierin vooral gezien moet worden de vrees dat men in Biak onherroepelijk in conflict zal geraken met de Biakse bevolking. Hierbij zij aangetekend dat het de Biakkers bepaaldelijk niet ontgaan is - men spreekt er vrijelijk over - dat vele, als subversief bekend staande, Japense figuren naar huis zijn teruggekeerd. Ik heb niet de indruk dat laatstgenoemden zich nu bepaald een concrete voorstelling hebben gevormd over hetgeen zij op Japen zullen gaan doen. Primair zal bij hen de behoefte tot terugkeer in eigen vertrouwde omgeving gegolden hebben. Dit neemt evenwel niet weg dat de terugkeer van deze lieden, en daarbij het feit dat zij door de overtuiging dat het binnenkort tot een ernstig conflict tussen Nederland en Indonesië zal komen en zij zich dus zeker ook op Japen zullen gaan roeren, de situatie aldaar extra gecompliceerd maakt.

Een additionele complicatie is het feit dat ook onder de Indonesische bevolkingsgroep op Biak, veelal Ambonnezen, allen niet-RMS'ers, een dusdanige onrust is gegroeid, dat velen zich onder druk of op advies van de reeds vele malen gesignaleerde Thamrin alias Tarmidzi eveneens naar Japen begeven (omgeving Wooi en Pom), waar zij willen trachten met de hulp van de plaatselijke bevolking, een soort van vluchtkampong te bouwen.

De gehele ontwikkeling komt er dus op neer dat er een uittocht vanuit Biak plaats vindt van sterk pro-Indonesisch geöriënteerden, die zich thans op Japen gaan concentreren. In het rapport wijst de ardelingscommandant er op dat het te Seroei aanwezige politie-apparaat, hoewel door de detachementscommandant volledig betrouwbaar geacht, mede door het met verlof gaan van een 2-tal ter plaatse goed ingevoerde Inspecteurs van Politie, hierdoor voor een taak komt te staan, die waarschijnlijk boven haar krachten zal gaan.

Ik onderschrijf het nut van een kleine militaire bezetting te Seroei uit overwegingen van vlagvertoon en ter ontmoediging van eventuele belhamels tot het ongestoord opbouwen van verzetskernen. Hierbij moet evenwel gesteld worden dat het militaire apparaat te Biak voorlopig niet in staat is om militairen beschikbaar te stellen voor een detachering te Seroei, aangezien men elders in Nieuw-Guinea is ingezet.

Over een politie-reserve beschik ik helaas niet. De groep mobiele politie te Biak werd onlangs in de Wisselmeren ingezet voor de bestrijding van infiltranten.

De situatie op Japen is op het ogenblik niet van dien aard dat ik een directe uitbreiding van de gewapende macht uit hoofde van vlagvertoon of anderszins noodzakelijk acht, maar aan de andere kant is de ontwikkeling wel zo, dat toenemende onrust onder de bevolking door gestook van de zijde van gerepatrieerde TTT'ers en de uitwijkende Indonesiërs, zeker mogelijk geacht moet worden, hetgeen tot bijzondere maatregelen zal nopen. Dit is dan ook een van de redenen geweest dat ik de afdelingscommandant Algemene Politie naar Seroei heb gezonden om de controleur en de detachementscommandant van de ontwikkelingen op de hoogte te stellen en eventuele maatregelen met hen te bespreken. Voorlopig zal volstaan kunnen worden met een zorgvuldig uitbouwen van het inlichtingen-apparaat met steun van de plaatselijke bevolking zelf. Hiertoe zijn mogelijkheden aanwezig. Het ligt in mijn voornemen om de volgende week zelf enkele dagen naar Japen te gaan, teneinde beter geïnformeerd te raken over de ontwikkelingen ter plaatse en de mogelijke repercussies van het vertrek van alle bovengenoemde personen naar de onderafdeling Japen/Waropen. Na terugkeer zal ik U nader over de situatie aldaar rapporteren.

De Resident van de Geelvinkbaai,

Dr. W. J. H. KOUWENHOVEN

cc Hr. Veldkamp
Hr. Aalbersberg

R A P P O R T

Inzake het geconstateerde vertrek ex-Biak
van vele personen afkomstig uit de Onderafdeling
Japen/Waropen.

Uit verschillende - sedert 26 maart binnengekomen - meldingen van de Recherche blijkt, dat vrij grote groepen personen afkomstig uit de Onderafdeling Japen/Waropen, naar hun geboorte-streek terugkeren. Velen van hen zijn ex-TTT-leden, terwijl zich onder hen ook enkele personen bevinden, welke niet uit genoemde Onderafdeling afkomstig zijn, doch desal niet temin de wijk hebben genomen naar Japen.

In chronologische volgorde kwamen de volgende meldingen binnen.

1. DDo. 210262 : Ev.-F.6.

Jeret WANDA; gezagvoerder Gms. "Carstensz" zegt, vanuit Indonesië het schriftelijk verzoek te hebben gekregen om de pro-R.I. gezinde Japen/Waropen groep zo sterk mogelijk te maken, teneinde bijstand te kunnen verlenen aan de op of omstreeks 12 april 1962 verwachte grootscheepse Indonesische aanval op Ned.Nw.G.

2. DDo. 260362 ± Ev.-F.6.

Uit gesprekken met Seroeiers blijkt dat vele personen afkomstig uit Japen/Waropen op of omstreeks 29 maart 1962 naar hun geboorte-streek zullen terugkeren, teneinde aldaar de komst van de Indon.-troepen af te wachten. Zij lieten zich sterk anti-nederlands uit en koesterden bijzondere wrok tegen de Politie te Seroei.

3. DDo. 280362 : Ev.-C.3.

Info rapporteert, dat vele personen afkomstig uit de O.A.Japen/Waropen, thans werkzaam bij de ABM en BMH op 29 maart 1962 naar hun resp. dorpen zullen terugkeren.

4. DDo. 310362 : Ev.-C.3.

Info rapporteert dat van de 50 vakarbeiders, welke door de ABM uit Hollandia werden aangetrokken, velen reeds plaats besproken hebben op het M.S. "Kaloekoe", dat eerstdaags naar Seroei zal vertrekken. Anderen zullen per prauw met bb.-motor de oversteek maken.

5. DDo. 020462 : Ev.-B.2.

O.l.v. het reeds vele malen gesignaleerde ex-TTT-lid Arius KADIWARU (kantoor-oppasser Kadaster Biak) vertrokken op 310362 per prauw met bb.-motor van Biak naar Pom (Japen) de echtgenoten en kinderen van resp. Obeth PANGOERIAN en Herman MINANGLARAT. Het volgende transport zal o.m. bestaan uit de gezinnen van J.TARUMASELY, J.MALOW, Azer FAIDIBAN en MAJUSIB. Voorts zullen vele ex-TTT-leden o.l.v. van Azer SAMORI, per KPM naar Seroei vertrekken.

6. Ddo. 030462 : Ev.-C.3.

Door J.TARUMASELY, J.MIRINO, H.MINANGIARAT en A.FAIDIBAN werden enkele meters rode en witte stof gekocht. De echtgenote van A.FAIDIBAN kreeg opdracht, hiervan rood/witte vlaggen te maken, welke met het e.v. prauw-transport naar Japen ~~wullen~~ worden medegegeven.

7. Ddo. 030462 : Ev.-A.1.

Per MS."Kaloekoe" vertrokken op 2 april 1962 de volgende personen naar Seroei:

1. <u>SAMORI</u> , Azer	xx)
2. <u>SAMORI</u> , Bernart	x)
3. <u>SAMORI</u> , David	x)
4. <u>SAMORI</u> , Junus	x)
5. <u>SAMORI</u> , Anthonius	
6. <u>WOISIRI</u> , Paul	x)
7. <u>GAMAI</u> , Onisimoes	
8. <u>NUSI</u> , Sebloem	x)
9. <u>WARINUSI</u> , Louis	xx)
10. <u>RAGAINAGA</u> , Mozes	x)
11. <u>KAIWERY</u> , Simon	
12. <u>RAIWAKI</u> , Pabarias	x)
13. <u>RAIWAKI</u> , Penehas	x)
14. <u>RAIWAKI</u> , Kalep	x)
15. <u>KANDAY</u> , Andrianes	
16. <u>WANDOI</u> , Petrus	
17. <u>IMBIRI</u> , Laserus	x)
18. <u>SATIA</u> , Lucas	xx)
19. <u>DOEWERI</u> , Samuel	xx)
20. <u>SENERI</u> , Adrianus	x)
21. <u>RUWAJARI</u> , J.(echtgen.van Jeret WANDA)	
22. <u>WAROI</u> , Bernard	x)
23. <u>NUMBERI</u> , Adrianes	x)
24. <u>ROEBABA</u> , David	x)
25. <u>MANSAY</u> , Heintje	
26. <u>WOROMY</u> , Laserus	
27. <u>PAIKI</u> , Jonathan	x)
28. <u>PAIKI</u> , Charles	x)
29. <u>Aroi</u> , Zeth	x)
30. <u>Arobaja</u> , Leonard	x)
31. <u>AROBAJA</u> , Derek	x)
32. <u>AWOI</u> , Philip	

33. AWOI, Leferadus

34. RUMANSARA, Wempi x)

x) Ex-TTT-leden

XX) Leidende figuren in voormalige TTT.

8. Ddo. 040462 : Ev.-F.6.

Volgens info lopen de meningen m.b.t. de oorzaak van c.q. aanleiding tot de gesignaleerde "trek" naar Japen/Waropen nogal uiteen.

Sommigen van hen verklaren aldaar de komst van het Indon. leger te willen afwachten, terwijl anderen op 30 april te Seroei een anti-nederlandse demonstratie willen gaan houden, waarbij zij de Rood/witte vlag zullen voeren.

Weer anderen verklaren, dat o.l.v. Azer SAMORI een aanval op de politie-kazerne zal worden ondernomen.

Gezien in het licht van de politieke- en militaire ontwikkeling van de laatste tijd, in en rondom het gebied van Ned.Nw.Guinea, lijkt de veronderstelling gerechtvaardigd, dat als motieven voor de gesignaleerde "trek" naar Japen/Waropen, kumen worden aangemerkt :

- a. de vrees voor oorlogsgeweld in het algemeen en de wens om vrouwen en kinderen in veiligheid te brengen;
- b. de bestaande controverse tussen de Biakkers en Seroeiers en de vrees van laatstgenoemde voor repercussies van de zijde der Biakkers, ingeval van ongeregeldeheden;
- c. de wens, om - tezamen met de Pro-R.I. gezinden van Japen/Waropen - een georganiseerde verzetskern te vormen, die - ingeval van een grootscheepse Indonesische aanval - deze streek zou moeten maken tot de bakermat van de grote revolutie tegen het Nederlandse Gezag.

Factoren welke het onder c genoemde motief steunen zijn o.a.:

1. het feit, dat een groot deel van de bevolking van Japen/Waropen reeds van oudsher als pro-R.I. gezind bekend staat;
2. het feit, dat de Indonesische propaganda-zender, "The voice of Free West Irian", mede gebruik maakt van de Ambai-taal, daarmee de indruk wekkende, dat de aansporingen tot verzet speciaal tot deze groep gericht zijn.
3. het ontbreken van enige militaire bezetting.

Bovenstaande meldingen en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden, waren oorzaak van een zeker gevoel van onbehagen t.a.v. de ontwikkelingen in de nabije toekomst voor Japen/Waropen in het algemeen en voor Seroei in het bijzonder, en deden de Resident Geelvinkbaai besluiten rapporteur voor een onderhoud met HPB en DTC aldaar, naar Seroei te zenden.-

Direct na aankomst (ddo.040362 te 16.30 u.) werden beiden door rapporteur in kennis gesteld van de hierboven genoemde meldingen de ontwikkelingen welke hieruit wellicht zouden kunnen voortvloeien, alsmede de maatregelen welke zouden moeten (en kunnen) worden genomen ter verzekering van orde en rust onder alle omstandigheden.

Uit het circa 5 uur durende gesprek mogen de volgende hoofdzaken worden aangehaald.

De algemene situatie te Seroei en omstreken is rustig en het dagelijkse leven gaat haar gewone gang.

De kaderbezetting van het politie-apparaat heeft als gevolg van de doorvoering van het buitenlands verlofsschema, een veer moeten laten, zoals trouwens overal elders in N.N.G. het geval is. Deze vermindering is voor Seroei niet zo zeer quantitatief dan wel kwalitatief.

Twee ervaren Inspecteurs (w.o. een die belast was met de Recherche) moesten worden vervangen door twee Inspecteurs ex-Nederland, die over minder ervaring beschikken en de maleise taal nog niet volledig beheersen. Hierdoor wordt een grote wissel getrokken op de Dtc, en bestaat het gevaar dat het inlichtingen apparaat aan efficiëntie verliest.

T.a.v. het autochtone politie-personeel verklaarde Dtc. met stelligheid het volste vertrouwen te hebben in hun loyaliteit, zolang een overdracht van dit gebiedsdeel aan Indonesië, danwel een - naar hun mening - onvolledige realisering van het zelfbeschikkingsrecht kan worden voorkomen.

Mocht, niettegenstaande de van Overheidswege gedane toezegginger toch worden besloten tot overdracht (in welke vorm dan ook) dan is de mogelijkheid zeker niet denkbeeldig, dat zij een eigen "vrijheidsstrijd" zullen gaan voeren, waarvan de gevolgen nauwelijks zijn te overzien.

In dit verband wordt het ontbreken van een militaire bezetting (al waren het maar 20 á 25 mariniers) als een ernstig gemis gevoeld.

De onzekerheid of de politieke- en militaire situatie zich wel zal blijven ontwikkelen in een, voor de goedwillende Papoea, gunstige zin, geeft de europese gemeenschap een gevoel van onbehagen, daar men weet, dat in het ontkennende geval niet kan worden teruggevallen op een machtsapparaat (i.c. de Politie) om het geweld te keren.

Alhoewel voorshands geen enkel reëel argument aanwezig is voor het inroepen van "militaire bijstand", dient ernstig rekening te worden gehouden met de mogelijkheid dat bij een plotseling intredende noodtoestand, deze militaire hulp niet of niet tijdig verleend zal kunnen worden.

Rapporteur is het dan ook volledig met HPB en Dtc.eens, dat een permanente militaire bezetting te Seroei, aan de daartoe bevoegde instanties in ernstige overweging moet worden gegeven. Niet alleen ter ondersteuning van het Gezag in de huidige labiele (zij het rustige) situatie, doch in het bijzonder voor het geval de ontwikkelingen een ongunstige wending mochten nemen, zoals hierboven reeds werd uiteengezet.

Tenslotte werd van gedachten gewisseld over de wenselijkheid, om te beschikken over een radio-communicatie, die de mogelijkheid biedt om, buiten de door de PTT vastgestelde uren, met Biak (i.c. Co.-post A.P.) verbinding te kunnen maken.

Daar echter voor gebruikmaking van de bestaande PTT-apparatuur door de Alg.Politie, de toestemming van HPTT vereist zal zijn,

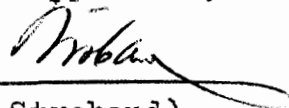
werd door Rapporteur voorgesteld voorlopig een mobiele radio-set ter beschikking te stellen, in afwachting van hogerbedoelde toestemming.

De resultaten van het gesprek met HPB en DTC samenvattende, moge de volgende aanbevelingen worden gedaan.

1. Bij de daartoe hevoegde autoriteiten aandringen op een permanente militaire bezetting van Seroei van circa 20 man, ter ondersteuning van het Gezag in de huidige situatie en ter bescherming van de 60 á 70 europese inwoners van Seroei in geval van ongeregelheden.
2. Detachering te Seroei van een bekwaam kaderlid der Algemene Politie ter verzekering van een goed en snel werkend inlichtingen-apparaat. Hierbij wordt gedacht aan de Ivp.II H.Schotvanger, danwel de Ivp.II H.M.Rancuret.
3. HPPT om toestemming verzoeken, de bestaande PTT-installatie mede door de A.P. te doen gebruiken (uiteraard buiten de PTT-uren).
In afwachting hiervan werd reeds een mobiele 10-Watt apparatuur naar Seroei opgevoerd.

Waarvan door mij, Rapporteur, naar waarheid is opgemaakt dit rapport, hetwelk werd gesloten en getekend te Biak op 5 april 1962.-

De Rapporteur,

(F. Stroband)
Cvp.I